

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 86/04-49

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 20. októbra 2004 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho a zo sudcov Juraja Horvátha a Jána Auxta prerokoval prijatú sťažnosť A. T., bytom B., T. H., bytom S., R. H., bytom S., a F. T., bytom B., zastúpených advokátom JUDr. T. Š., K., vo veci porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Senica v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 50/94 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo A. T., T. H., R. H. a F. T. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Senica v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 50/94 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Senica v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 50/94 p r i k a z u j e konať bez zbytočných prietáhov.

3. A. T. priznáva primerané finančné zadost'učinenie v sume 40 000 Sk (slovom štyridsaťtisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Senica p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. T. H. priznáva primerané finančné zadost'učinenie v sume 40 000 Sk (slovom štyridsaťtisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Senica p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

5. R. H. priznáva primerané finančné zadost'učinenie v sume 40 000 Sk (slovom štyridsaťtisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Senica p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

6. F. T. priznáva primerané finančné zadost'učinenie v sume 40 000 Sk (slovom štyridsaťtisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Senica p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

7. Okresný súd Senica je p o v i n n ý uhradiť A. T., T. H., R. H. a F. T. trovy právneho zastúpenia v sume 28 150 Sk (slovom dvadsaťosemtisícstopäťdesiat slovenských korún) na účet ich právneho zástupcu JUDr. T. Š., K., do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. IV. ÚS 86/04–32 z 24. marca 2004 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť A. T., bytom B. (ďalej len „sťažovateľ v I. rade“), T. H., bytom S. (ďalej len „sťažovateľ v II. rade“), R. H., bytom S. (ďalej len

„sťažovateľ v III. rade“, a F. T., bytom B. (ďalej len sťažovateľ v IV. rade“, spolu ďalej len „sťažovatelia“, z 20. augusta 2003 namietajúcu porušenie ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Senica (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 50/94.

Na základe výzvy ústavného súdu z 15. apríla 2004 sa k sťažnosti vyjadril okresný súd v podaní sp. zn. Spr. 1611/04 doručenom ústavnému súdu 4. júna 2004, v ktorom zákonná sudkyňa uviedla: *„Je pravdou, že v konaní vznikli prietahy, ktoré však neboli z mojej strany úmyselné. (...) Nemám znížený nápad vecí z dôvodu výkonu funkcie podpredsedníčky súdu. (...) pri bežnom mesačnom nápade vecí v mojom oddelení som musela venovať čas i ďalším nevybaveným veciam.“*

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k záveru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. V dôsledku toho senát ústavného súdu sťažnosť prerokoval na svojom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov, ich zástupcov a verejnosti len na základe písomne predložených vyjadrení účastníkov a obsahu predloženého spisu.

II.

Z obsahu sťažnosti, jej príloh a zo súdneho spisu okresného súdu sp. zn. 7 C 50/94 ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania:

- 26. máj 1994 - sťažovatelia podali okresnému súdu návrh na náhradu škody,
- 10. august 1994 - okresný súd vyzval sťažovateľa v I. rade na zaplatenie súdneho poplatku, na výzvu sťažovateľ odpovedal 7. septembra 1994 v tom zmysle, že v reštitučnej veci je oslobodený od súdnych poplatkov,
- 3. október 1994 - sťažovatelia v II. - IV. rade zaslali okresnému súdu splnomocnenie pre sťažovateľa v I. rade, aby ich zastupoval v konaní pred okresným súdom,

- 27. marec 1995 a 11. január 1996 - sťažovatelia žiadali okresný súd o nariadenie pojednávania a o oznámenie stavu veci,
- 19. júl 1996 - okresný súd nariadil pojednávanie na 28. august 1996, ktoré po vypočutí účastníkov konania bolo odročené na neurčito s tým, že odporcovi v I. rade uložil vyjadriť sa k návrhu a sťažovateľom sa uložilo predložiť potvrdenia o výške ich príjmov,
- 17. september 1996 - sťažovatelia doručili okresnému súdu „návrh na doplnenie žalobného návrhu“ a upozornili okresný súd, že reštitučné veci sú oslobodené od súdnych poplatkov,
- 2. december 1996 - okresný súd vyzval sťažovateľov, aby upresnili obsah podania zo 17. septembra 1996,
- 6. december 1996 - sťažovatelia oznámili okresnému súdu, že žiadajú o pristúpenie odporcu v II. rade do konania,
- 9. január 1997 - okresný súd nariadil pojednávanie na 22. január 1997, na ktorom pripustil vstup odporcu v II. rade do konania a rozsudkom návrh sťažovateľov v celom rozsahu zamietol,
- 18. február 1997 - sťažovatelia sa odvolali proti rozsudku okresného súdu z 22. januára 1997 a 8. apríla 1997 doplnili dôvody odvolania,
- 30. apríl 1997 - spis bol doručený Krajskému súdu v Trnave (ďalej len „krajský súd“), ktorý 31. októbra 1997 uznesením sp. zn. 6 Co 175/97 napadnutý rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (spis bol vrátený okresnému súdu 27. novembra 1997),
- 12. január 1998 - sťažovatelia predložili okresnému súdu ďalšie listinné dôkazy a žiadali o informáciu o stave konania,
- 3. február 1998 - sťažovatelia predložili okresnému súdu upravený návrh,
- 3. február 1998 - okresný súd vyzval sťažovateľov, aby upresnili petit návrhu špecifikáciou sumy, ktorú požaduje každý z nich, čo urobili 13. februára 1998,
- 22. september 1998 - sťažovatelia urgovali konanie vo veci,
- 16. február 1999 - okresný súd nariadil pojednávanie na 7. apríl 1999, ktoré odročil na 5. máj 1999 z dôvodu ďalšieho dokazovania. Toto pojednávanie bolo znovu odročené na neurčito s tým, že budú vyžiadané ďalšie listinné dôkazy,

- 16. november 1999 - okresný súd nariadil pojednávanie na 13. december 1999, ktoré bolo odročené na neurčito s tým, že okresný súd vyžiada stanovisko od Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“), aby označilo subjekt povinný na poskytnutie uplatnenej náhrady škody,
- 25. august 2000 - okresnému súdu bolo ministerstvom oznámené, že okresným súdom požadované stanovisko je v právomoci krajských úradov,
- 27. september 2000 - okresný súd vyzval Krajský úrad v Trnave (ďalej len „krajský úrad“) na poskytnutie stanoviska, kto je povinným subjektom, na ktorú 24. októbra 2000 krajský úrad oznámil, že sťažovatelia nie sú evidovaní ako osoby uplatňujúce si reštitučný nárok,
- 11. január 2001 - okresný súd nariadil pojednávanie na 15. január 2001, na ktorom uznesením konanie vo veci zastavil (bez prítomnosti účastníkov, doručenie im predvolania nebolo vykázané),
- 14. marec 2001 - sťažovatelia sa odvolali proti uzneseniu okresného súdu z 15. januára 2001,
- 23. marec 2001 - okresný súd vyzval sťažovateľov na doplnenie odvolania, čo urobili 3. apríla 2001,
- 17. máj 2001 - spis bol doručený odvolaciemu súdu, ktorý uznesením sp. zn. 8 Co 178/01 z 20. decembra 2001 zrušil odvolaním napadnuté uznesenie okresného súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie (spis bol vrátený okresnému súdu 15. februára 2002),
- 11. apríl 2002 - okresný súd vyzval účastníkov konania, aby predložili návrhy na ďalšie dokazovanie,
- 22. október 2003 - okresný súd nariadil pojednávanie na 12. november 2003, na ktorom rozsudkom návrh sťažovateľov v celom rozsahu zamietol,
- 12. január 2004 - sťažovatelia proti rozsudku z 12. novembra 2003 podali odvolanie (spis bol okresným súdom 29. januára 2004 zaslaný odvolaciemu súdu),
- 30. apríl 2004 - odvolací súd uznesením sp. zn. 10 Co 34/04 zrušil rozsudok okresného súdu z dôvodu predčasnosti rozhodnutia a procesného pochybenia okresného súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie (spis bol vrátený okresnému súdu 16. augusta 2004).

III.

Ústavný súd podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Článok 48 ods. 2 ústavy ustanovuje základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov. Účelom tohto základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na súde alebo inom štátnom orgáne sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K odstráneniu stavu právnej neistoty dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu. Preto na splnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány vec prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony bez ohľadu na ich počet a právoplatne nerozhodli (IV. ÚS 232/03).

Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu sa posudzovanie otázky, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, posudzuje vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: právna a faktická zložitosť veci (1), správanie účastníka konania (2) a postup, akým v konaní postupoval súd (3).

1) Predmetom konania pred okresným súdom je nárok sťažovateľov na náhradu za zničené trvalé porasty nachádzajúce sa na sťažovateľom patriacich pozemkoch pred ich prechodom do užívania štátu alebo inej právnickej osoby. Aj keď ide o právne zložitejšiu vec, vzhľadom na to, že v oblasti reštitučnej agendy sa od roku 1991 [zákon č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o pôde“)] vyvinula štandardná rozhodovacia prax, ústavný súd konštatuje, že doterajšiu dĺžku konania nie je možné akceptovať. Pokiaľ ide

o faktickú zložitosť veci, je potrebné poukázať na skutočnosť, že konanie si síce vyžadovalo zaobstarávanie viacerých listinných dôkazov (nehnutelnosti, na ktorých sa nachádzali zničené trvalé porasty, boli v užívaní viacerých subjektov), avšak v tomto prípade nemožno hovoriť o takej zložitosti veci, ktorou by bolo možné zdôvodniť neprimerane dlhý čas konania.

Na právnu a faktickú zložitosť veci nepoukazoval ani okresný súd vo svojom vyjadrení k sťažnosti sp. zn. Spr. 1611/04 z 2. júna 2004.

2) Pri posudzovaní správania sťažovateľov ako účastníkov konania ústavný súd zistil, že správanie sťažovateľov čiastočne prispelo k predĺženiu konania. Sťažovatelia v návrhu na začatie konania z 26. mája 1994 uviedli, že žiadajú náhradu škody podľa § 420a Občianskeho zákonníka. Tento návrh počas konania upravovali a doplňovali tak, že žiadajú náhradu škody podľa zákona o pôde, napriek tomu sťažovateľ v I. rade a právny zástupca sťažovateľov v II. až IV. rade 7. septembra 1994 zaslali okresnému súdu „*žiadosť o oslobodenie od súdnych poplatkov*“. Z dôvodu nejasného návrhu okresný súd nevedel určiť, pod akú právnu normu má subsumovať uplatnený návrh. Sťažovatelia v priebehu konania dopĺňali svoj návrh (návrh na pristúpenie ďalších účastníkov na strane odporcov zo 17. septembra 1996, upresnenie označenia účastníkov konania podaním z 3. februára 1998 a špecifikácia výšky požadovanej náhrady za zničené trvalé porasty podaním z 13. februára 1998), avšak tieto doplnenia návrhu nekládli zvýšené nároky na ďalšie dokazovanie, boli v súlade s dovtedy vykonaným dokazovaním, a preto neprispeli k predĺženiu konania. Ústavný súd konštatuje, že sťažovatelia sa zúčastňovali pojednávaní, využívali na ochranu svojich práv procesné možnosti (odvolanie) priznané im zákonom č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“), pričom využívanie takýchto procesných možností na uplatňovanie a presadzovanie ich práv síce spôsobilo predĺženie konania, nemožno ho však kvalifikovať ako postup, ktorého dôsledkom by boli zbytočné prietahy (m. m. I. ÚS 31/01), aj vzhľadom na skutočnosť, že ich použitie sa zakaždým ukázalo ako dôvodné (trikrát zrušené rozhodnutie okresného súdu odvolacím súdom). Sťažovatelia navrhovali dôkazy, opakovane urgovali plynulosť konania

(27. marec 1995, 11. január 1996, 12. január 1998, 22. september 1998) a sťažnosťou podanou orgánu štátnej správy súdu sa domáhali urýchlenia konania (4. február 2003).

3) Pokiaľ ide o postup okresného súdu, ústavný súd zistil obdobia nečinnosti, ktoré mali výrazný vplyv na doterajšiu dĺžku konania a ktoré je potrebné považovať za zbytočné prietahy podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Ide najmä o obdobia :

- od 27. novembra 1997 (spis vrátený okresnému súdu z krajského súdu) do 16. februára 1999 (nariadenie pojednávania), t. j. viac ako 1 rok;
- od 13. decembra 1999 (pojednávanie) do 11. januára 2001 (nariadenie pojednávania), t. j. viac ako 1 rok,
- od 11. apríla 2002 (výzva okresného súdu účastníkom konania na doplnenie návrhov na ďalšie dokazovanie) do 22. októbra 2003 (nariadenie pojednávania na 12. november 2003), t. j. viac ako 1,5 roka.

Podľa názoru ústavného súdu obdobie od 26. mája 1994 (podanie návrhu na začatie konania) do 19. júla 1996 (nariadenie prvého pojednávania od podania návrhu), počas ktorého okresný súd vykonal len jeden úkon (keď 10. augusta 1994 vyzval sťažovateľov na zaplatenie súdneho poplatku), nemožno hodnotiť ako zbytočné prietahy spôsobené okresným súdom, pretože z dôvodu nejasného návrhu sťažovateľov nebolo možné jednoznačne určiť, ktorý právny predpis je potrebné v ich právnej veci aplikovať.

Ústavný súd konštatuje, že okresný súd nerozhodol vo veci ani po viac ako deviatich rokoch (od podania návrhu 26. mája 1994 do podania sťažnosti ústavnému súdu 20. augusta 2003).

Okresný súd vo svojom vyjadrení k sťažnosti sp. zn. Spr. 1611/04 z 2. júna 2004 doručenom ústavnému súdu 4. júna 2004 odôvodnil vzniknuté prietahy v konaní nadmernou zaťaženosťou sudcov.

Ústavný súd v súlade s medzinárodným štandardom uplatňovania Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd konštatoval, že nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť súdne konanie, nezbavuje súd zodpovednosti za prieťahy v konaní (m. m. II. ÚS 40/97).

V súlade so svojou doterajšou judikatúrou ústavný súd tiež konštatuje, že k zbytočným prieťahom v súdnom konaní môže dôjsť nielen nekonaním príslušného súdu, ale aj nesprávnou (neefektívnou) činnosťou súdu, ktorá nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty účastníka súdneho konania vo veci, s ktorou sa na súd obrátil (m. m. II. ÚS 2/01).

Ústavný súd dospel k záveru, že konanie okresného súdu je poznačené nielen nečinnosťou, ale aj neefektívnou činnosťou, o čom svedčí napríklad to, že tri rozhodnutia okresného súdu boli v rámci odvolacieho konania zrušené a vec bola okresnému súdu vrátená na ďalšie konanie (v dôsledku toho sa spis nachádzal na odvolacom súde skoro 2 roky), ako aj skutočnosť, že okresný súd nariadil prvé pojednávanie bez toho, aby bol predtým doručený návrh odporcovi na vyjadrenie.

Ústavný súd, vychádzajúc z analyzovaných postupov podľa uvedených troch kritérií, dospel k záveru, že okresný súd v doterajšom konaní porušil základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

IV.

Vzhľadom na to, že ústavný súd rozhodol, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, v záujme zavŕšenia ochrany základných práv sťažovateľov ústavný súd prikázal v súlade s § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde okresnému súdu, aby vo veci vedenej pod sp. zn. 7 C 50/94 konal bez zbytočných prieťahov.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy môže ústavný súd svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva boli porušené, primerané finančné zadostučinenie.

Sťažovatelia žiadali priznanie primeraného finančného zadosťučinenia každému z nich vo výške po 40 000 Sk z dôvodu, že dlhotrvajúci spor im spôsobil traumy, čo vzhľadom na ich vysoký vek nepriaznivo vplývalo na ich zdravie.

Pri rozhodovaní o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd zbral do úvahy všetky skutočnosti prebiehajúceho konania, ako aj všetky okolnosti zakladajúce porušenie základného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, pričom ústavný súd považoval za odôvodnené priznať primerané finančné zadosťučinenie v sume 40 000 Sk pre každého zo sťažovateľov, t. j. v nimi požadovanej výške.

Sťažovatelia prostredníctvom svojho právneho zástupcu žiadali priznať im tiež úhradu trov konania pred ústavným súdom vo výške 28 150 Sk.

Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľov ústavný súd vychádzal z ustanovení § 1 ods. 3, § 13 ods. 8 prvej vety, § 16 ods. 1 písm. a) a c), § 17 ods. 2, § 19 ods. 3 a § 25 vyhlášky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška“).

Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2003 (1/3 z výpočtového základu, ktorým je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2002 vo výške 12 811 Sk) po jej znížení podľa § 17 ods. 2 vyhlášky je 3 416 Sk a hodnota režijného paušálu je 128 Sk.

Právny zástupca sťažovateľov mal nárok na úhradu trov konania za dva úkony právnej služby (prípravu a prevzatie zastúpenia, písomné podanie ústavnému súdu) uskutočnené v roku 2003, poskytnuté štyrom sťažovateľom v hodnote 27 330 Sk (2 x 4 x 3 416 Sk) a náhradu režijného paušálu pri štyroch sťažovateľoch vo výške 1 024 Sk (2 x 4 x 128 Sk), t. j. v celkovej výške 28 354 Sk (27 330 Sk + 1 024 Sk).

Sťažovatelia si uplatnili úhradu trov právneho zastúpenia v celkovej výške 28 150 Sk. Ústavný súd zistil, že sťažovateľmi uplatnená suma trov právneho zastúpenia neodporuje platným právnym predpisom, a preto im priznal úhradu trov právneho zastúpenia v celkovej výške 28 150 Sk.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. októbra 2004